

659⁽²⁵⁾

659⁽²⁵⁾

J. Malatsi

K 34/33

1-23^x

PP 7-23
Microfiled

Master Court $\frac{1}{23}$ rsk 34/33 8/22
 procedure # 13/4/44 J. Malatsi
 at Makhusane Ser 659⁽²⁵⁾
 Makhutla a xo sekisa melato.
 659⁽²⁵⁾ 6 1/2 p 11/-

Makhutla a xo sekisa melato ke banna
 bao ba swerexo sethšaba le kxosi
 elexo ba moloko wa kxosi le ba
~~meloko~~ meloko ya bakxōmana. Ke
 xore kxōrō ye nqwe le ye nqwe ena
 le banna bao ba bitswaxo le kxotla.
 Kxosi xoba mokxōmana xa at'a xo
 seka molato ofe le ofe ta utle le
 banna bao. Xomme xe byab me
 xong le mo xong konaxo sebōka sa
 motse xo swanetsē xoba le banna
 ba mohuta wa le kxotla. Ke xore bao
~~erong~~ xe xo dirixila taba ya bonwa
 ke bona esešo xo tšiwela pele
 le kxotleng la kxosi xoba mokxōmana.
 Xape moloko wo mongwe le wo
 mongwe ona le le kxotla la wona.
 Xe molato o ka tilaxa xare xa
 batho ba xa Monyela xoba ba xa
 Malatsi molato r r ona xo išwa

659

L

2

K34/33

lekhotteng la kxosi xoba motxomana
 ka ntle le tunnelelo ya lekhotta la
 moloko wo. Xe mothe wa xa Malatši
 ana le molato le wa xa Monyela
 wa tlalo xoba dikhomo di' le
 mabe'e a xa Monyela mme a isa
 Molato motxomaneng xoba mosate
 ke xona lekhotta la xa Monyela le
 na le maatla xo xana xo ya
 mosate ka xe lekhotta leo le sa
 tsebe molato le bothata bya wena.
 Ke xone kxosi le lekhotta la yona
 e swanetse xo xo misa molato wo
 xo bonwa ke lekhotta la moloko pele.

Maina a batxomana ba sekisaxo
 melato khotteng la mosate ke a:
 Mottalekhomo, Seatla, Mateme,
 Mmaboane, Mabme xoba Makhusane,
 Mamphadi, Lephala,
 Patatmedi, Lepato, Moie, Malatši:
 Xomme maina ao ke a banna
 bao eleng bona ba baxolo ba moloko

659

111

K34/33

3

wa kxosi, le boxosi bya Phalaborwa.
Xomme ke bao ba bitšwaxe batxobelo
ba Sealeriq, ke xore batxōmana
ba kxosi. Xaele bao ba clusing
kxole le moiate xomme ba filwexo
bokxōmana xo busa batho bao ba
lenq ka fose xa bona ba bitšwa
bo-vamebotwana xoba dintona.

Xomme rammatwana e ka ba motho
yo mong le yo mong yo a ka hwetswa
-xo xo lokela xe fwa pušo ke kxosi
le batxōmana. Xomme xa xo kxethwi
xoba wa moloko ofe xoba ofe.

Xomme bona maina a bona ke a
Liefatxomo banna ba lekhotta
laxaxwe ke Malemarošaba, Mattele,
Malekahlo, Mmoye, Xakisi, Maboē,
Machethe, Molao.

Pondo ke rammatwana xom.

maina a banna ba lekhotta laxaxwe
ke a: Katsane, Matlala, Phōrōxetsa,
Makokopane, Thšweni, Mokxwethe,

659

K34/33

4

Nkhutleng ke sa-mmotwana eleng
 wa moshangaan. Maina a banna
 ba lekholla laxawe ke a: Shakhame,
 Pelani, Mahlaise, Kedwani, Plathanyakha-
 nya, Raundo. Xaele bo-ramebotwana
 ba filwe xoba batxōmana bamosate
 ke xo fihla pele mo naxeng ye.
 Xomme eseng ka xoba baxole ba
 dikxōrō tseo di bušwaxo ke tšona.
 Xomme ba matxolla a bo-romebo-
 twana ba divexa xoba ba setišane ba
 melato le bo-ramebotwana ka xo
 bonwa ke bo-ramebotwana xo
 swanelwa ke xo hlokomela ditaba
 tša dikxōrōng tša bona. Xomme
 banna bao ba swanetsē xoba
 lekhotteng ka wiehla, xaxole xe xona
 le melato xoba mererō ya naxa.
 Xomme ba ha lekhotteng ka xo
 tsibiswa xa e se bao baleng tšaufsi
 le dikxōrō. Xomme batsibiswa ka
 xo somelwa batho ke sa-mmotwana

659

K34/33

5

xoba kxosi. Xomme yo mong le yo
 mong wa bona ba tsibisitswera a sa
 bonale xomme a sa-rumela kentsu
 la xo bea bohlatse ka xa xo se bonale
 xaxwe xona o ka fiwa molato ke
 kxosi le lekxolla xoba-rammotwana
 le lekxolla laxawe. Xomme a ka
 nthswa lekxolleng ka xo-rata xa
 xaxwe xe a sa rate xoba motho wa
 lekxolla. Moladi wa lekxolla ke
 kxosi xoba-rammotwana. Melato xe
 e padile makxolleng a manyane
 e siwa lekxolleng la mosate xoba
 la-rammotwana ke motho yo eleng
 setho sa lekxolla lefe le lefe. Makxolla
 a sekisa melato kamotia yea e
 palatsetsi xo palatsetsi makxolla a
 meloto, eleng melato ya batho
 kamotia ba naxa. Lekxolleng la
 mosate xo swametsi xo iswa melato
 ya kholo tsu batho. Ke xore potso
 ya motho le ya kotsi ya xo swa xa

659

VI

b

K34/33

motse le ya mialoi xe xo tsomixwa
 tsela ya xo ya didupeng. Xaele ye
 mong, mengwe e ka tswa mosate ka
 motaxo ka tshetso matxoteng a
 manyane. Makhomana xoba
 rammotwana xa dumelwa xo
 sekisa taba ya motho yo a sa
 dulaxo pusong ya xaxwe. Xape le
 kxosi xa e a dumelwa xo dira
 seo xe e se ka tselo xoba lentšu
 la rammotwana ka xo bona boima
 bya taba yeo. Xomme xa swanelwa xo
 hwetswa a sekisitse molato wa motho
 yo a dutseca pusong ya makhomana
 xoba rammotwana yo mongwe.
 Makhomana a ka sekisa molato yabke
 yeo eseng ya palao ya motho ka
 xoba ke molato wa phalato ya madi-
 a motho mo naxeng ya kxosi. Ke
 xona o swanetse xo borwa ke
 kxosi xore xo fokwe le fao motho
 a hwetsexo xona, xo thibela kxosi

659 ^{VII}

K34/33

7

ya pula. Mokomana o swanetsê
 xo ya le bona basekisanî peke xa
 letxolla la txosi le xe ele molato wa
 moxolo xoba wa o swanetsê sco xo
 fetsiwa ke yena. Komine ka xo
 realo o rata xove txosi le ba letxolla
 luxaxwe ba amoxele molato xobani
 xa bana xo dira byalo xe ena
 a sexona ka nosi. Mokomana
 o thibelwa tifišong ya hloxo ya motho.
 Komine xaela ke dirivwa tšê ntsi
 a ka lefisa motho. Xaela xo itlwa
 xa motho mokomana o a lefisa
 xe a bona xoba xo ka setšê lehu
 xu motho yoo. Xape kxosi xa e
 foke madi a byalo ka xo itlwa.
 Rammotwana o na le maatta xo
 a hlola motho yo monq le yomong
 le xe ele wa lelaka la mosate xe
 molato o direxile pušong ya xaxwe.
 Molato o isiva ke monna yo a xodile
 xoba mosadi yo a xodilexo.

659

K34/33

8

¹⁰⁰ Mōtato xe o ya molaong xo tla
 thoma pele xo sekwa ke lekholla
 la moloko. Ke xona xe mosekisanani
 a sa dumela lekholla la moloko
 le tla tsona motho yoo eleng
 mmaditsela wa molato xo
 mosekisanani xore a ise molato pele
 molaong, ka tswano ya lekholla
 la moloko. Kamme lekholla la
 moloko le tla tselisa mosekisanana
 xore ka tsatsi' le tete ditaba di
 tla ba molaong wo moxole xoba wa
 rammotwana. Ke xona taba e tla
 hlathoka' ke mmaditsela kamme a lexe
 a tsona ka xona ke beng ba
 molato elexo lekholla la moloko.
 Kamme ka moraxo xa fao molao
 o tla tsona bohlatse xo lekholla
 la moloko mo xo moloko ye,
 mebedi ya basekisanane. Letsatsi
 leo ba tlang xo sekisana ka lona
 molaong ka bea mmelaedi'

659

K34/33

ka kwano ya bona ba bedi le
 makxolla a meloko lobane makxolla
 a swanetsê xo ba xona kamotse.
 He xona mokxomana xoba lekiolla
 laxaxwe lexe ele la kxosi le tla
 troma bohlatse bga thseto ya molato
 le bothata bga wona xo makxolla a
 meloko. Nako o tla bewa ka kwano
 ya makxolla. Komme e taba
 matsatsi a se makae xoba beke.
 Komme se ka thikelato thseto ya
 molato ke lehu la motho yo moroto
 xoba se xona le lehu motseng wa
 mokxomana xoba rammotwana.
 Melato ya mehuta e mengwe e a
 kōla se basekisane ba sa isane
 molaong. Melato e ka boka ka
 bakka la xo hwa yo mong mme
 ka hlokeha yo a ka swalaxo molato
 elexo wa xabo mohu. He molato
 o thiswa ka utle le thseto ya
 molato xoba meloko xona

659

K34133

lekholla la mokhomana lamoshete
 le ka xana molato. Xomme seo
 se dirwa ke xe xo sa hwetswe
 bothata bya molato ~~Mosekišana~~
 Mosekišana-nae o swanets'e xo
 tsibiswa se a bexwaxo ka sona
 le tsatši leo a swanets'exo ~~bonala~~
 xo bonala ka lona. Xomme seo
 se dirwa ke mosekišana-nae
 xape se ka dirwa ke molao wa
 lekholla la mokhomana xoba
 kxosi. Mosekišana-nae o swanets'e
 xo tsibiswa mabaka ao molato
 o tlang xo ~~bona~~ tišwa ka
 ona eleng a tsatši la threko
 ya lekholla la mokhomana xoba
 kxosi. Xomme a ka xana
 ka kwano ya lekholla la
 meloko xe letsatši leo le sa
 mo lokela. Xomme le ka letšwa
 Basetšani ka swanets'e xo
 ha le hlatse tsā bona lekhotteng.

659

K34/33

11

Xe dihlatse du xana xo tla ke
 xo sita xa taba xo hwetswa yo
 theeseo thekong. Motho xa
 dumelwa xo nyaka hlatse
 lekhotleng xe e se yo a bonexo xoba
 a tsebaxo seo eleng molato run.
 Xomme hlatse ya molato xa e
 putswa. Basetu ba romela kxosi
 xoba matxwimana mpho ya seatta-
 kolong fela. Seatta-kolong ke
 molao ke xona monthsi wa yona
 kaana molato. Xomme ke se
 bitšwano pula kxoro xoba kwaleda
 kxoro, xape le sa kxoro xemolato
 o fet fedile xo sekwa. Moseki
 o a dumelwa xo verisana le
 dihlatse pele xa lekhotla.
 Xe mosekisani a sa bonale le
 dihlatse tša xarwe xona
 molato o tla emela matsatsi
 a mangwe kamo a haxo
 xo bea bohlatse bya xo sebonale

659

XII

K34/33

12

xa xaxwe. Komme xaele molato
 xa o senyale ka xo hlokexa xa
 mosekisanu.

Lekxotla la meloto le dula ka
 xae eleng meseng ya melato.
 Komme xaele lekxotla la kxoi
 loba mokxoinana le dula kxotōng
 ya motse eleng fao xo dulaxo banna
 fela. Ba lekxotla ba dula ka xo rata
 mo ba dulaxo xona mo kxotōng
 Komme dihlatse le tsona di byalo
 Komme xaele baseti bona badula
 pele xa lekxotla. Batho bao eeng
 ba theletse batla dula byalo ka
~~ba~~ lekxotla. Mo thsethong ya
 lekxotla xo tsera banna
 kanna ka ritte le basimane
 loba masoboro. Komme xaele
 basadi xo tsera bao eleng
 dihlatse tsa melato fela. Xa
 xo monna yo a vatwaxo thsethong
 ya molato xae se tabeng tsa

659

XIII

13

K34/33

merero ya kxosi le lekhotla
 laxawe xoba mokhomana le lekhotla.
 Dihlatse di tsema le batho kamotla
 kxōrōng. Mo lekhotleng xo thibelwa
 fela lesata. Kamme xaele xothsere
 yo mong le yo mong o a dumelwa.
 Molato o alwa ka xo kxopelwa mei
 wa molato ke yo mong wa
 lekhotla xove mei a laodisetsē
 lekhotla pel pelabo yaxawe. Xe
 a feditse xo tla tsongwa bohlatse
 xo mmedelwa xove ke therešo seo
 se bolelwaxo ke melaedi na?
 Kamme xe xole byalo xoba aua xona
 mmotšisi o tla bexa lekhotla seo
 se boletse ke ba babedi. Xexona
 yo mong le yo mong o tla kxope-
 lwa xo ntsa seo elexo kxopelo ya
 laxawe kxavo a txelexo pele
 ditaba di set sešo xo iswa xo
 mokhomana xoba kxosi.
 Mmoledi a ka tsenwa ka

659

K34/33

14

Ka xanong ke ba lekhottla fela
 Komme mmexi a ka' tsea
 sebaka se se telele xoba se
 kopana kanno pelaelo ya xaxwe
 eleng ka xona. Dihlatse di'
 tsomexa polelo ka moraxo ka mmexi'
 yo mong le yomong elexo ka lo
 latwa ke dihlatse tra xaxwe.
 Baseki' ba ka bolala ka mantshi a
 ba rataxo, ko roxa, ko akeba ko
 fotta ka ntle le thibela ya lekhotta.
 Dihlatse di' ka xana ke di' sa
 tsena bohlatseng ka molao. Ke xore
 ke mmexi a sa kwana le tsena
 xore di' tla bea bohlatse pele ~~ka~~ ka
 lekhotta. Dihlatse xa di' xapeletswe
 ke di' sa rate ka bea bohlatse
 Bohlatse bya mosadi ko monna bi
 a dumelwana. Ka xona taadišo
 ya bohlatse byo bo sa amoxeleweho
 ke lekhotta. Bohlatse ba mahlo ke
 byo tsomexaxo lekhotteng xona le

659

15

K34/33

bya xo botsiwa ke motho. Bohlatse
bya motho xe a dihlatsa xa bo-
amoxelwe xe e se xe xona le se
~~ipoleka~~ ipoleka ka mosi wa bohlatse
bya xaxwe, byalo ka xe a itivile ke
yo mong mme ana le dithe.

Dihlatse xa di botsisiwi mme di
fo bolela kano di rataxo. Dihlatse
di ka tserwa xanoneng ke ba
lekrolla fela. Xe hlatse e bolela e
suanetse xo botsiwa xore e bolele
thereso. Xomme xa ba ene. Ba
ema ka motixo ba rataxo koba ba dula
fase ba bolela ba dutsi byalo ka
ba bexi. Xa xo se tiiso sa xo supa
xore ba ha bolela thereso. Motho yo
a boletsexo maaka lekrolleng xa
hwetsa thsolo yo e supaxo maaka
a xaxwe. Xomme maaka a fela
ele maaka fela. Motho o ka
sekiswa tsatsi le tee koba ka
diripa xo fihlela o fela.

659

K34/33

16

Thseko e ka lesya xe basetisane
batwane, xomme t e iswa pele xe
basekisane ba sa twane:

Manganga hlala ke molao xa xo
kxathalexe le xe molato ole boina
toba le xe o se boina. Xe ditso di
di fedile banna ba lekhotta ba
boledisane ka xa taba mmie e
ka iswa xe kxosi xoba mokxomana
ke xipa taba se mpetse kamo
lekhotta le bonaxo ka xona xoba
ka moraxo ka lebatra kamo
lekhotta le bonaxo ka xona.

Letkhotta xa le emisiwi xose xo
akanywe ka hlolo^o xe e se xe xo
tsoxoxa dihlatsa fela. Xomme
ba phentxisana xo feta taba pele
ka **seboka** sa batho. Seo
e swanetse se ka hlolo se boletwa
ke kxosi xoba mokxomana.
Xomme kxosi xoba mokxomana
o bea fela thepa ya molato.

659

XVII

17

K34/33

Lekhotla, bakomana koba kxosi' ba
 ithutile fela seo eleso molao ka
 xo dula mo dikhotlong xe xo
 sekwa melato ke ka xo tšea xa
 hlaxo ya molato komme melato
 xantzi' e ahlolwa ka melato ye
 mengwe ya peleng. Komme batla
 ba tla xakolla lekhotla le kxosi' ka
 xa tinxalo tsa melato ya molato
 wo. Komme melato xe o tseluywa xa
 o na xo tlxelwa ke mmexi' a rata
 xore o serwe. Kahlolo e dumelwa
 ke kxosi' le lekhotla. Komme xa
 xo a hlolwe a melomo ya bontzi'
 bna batho. Basekisanane ba tsibisiwa
 kahlolo ke kxosi' koba motkomana.
 Komme kahlolo e ka beelwa nako
 ke kxosi' le lekhotla koba motkomana
 le lekhotla eleore mmexi' o sa
 rata xore taba e bonwe. Komme
 xo tsibisiwa ka hlalolosanano
 xore mangangahlaa e taba eng

659

K34/33

18

Xodimo xa molato xo bas ebing
 basekisanane. Xommele xo nthšwa
 se sa lekaniaro xo tla huetswa
 xoba nyatsi xo lekwolla. Xe
 mangangahlaa a sa lefuie ka
 pela e sale nyatsi xo lekwolla.
 Xe tšwetsa molato pele xo dirwa
 ka moraxo xa kahlolo ya
 makwolla a molato. Xe motšo a
 sa xane molato xa xo a dumelwa
 xo isa molato kwolleng ka kxosi
 xoba mokwomana. Xomme e ka
 xanwa ke lekwolla la mokwomana
 xoba kxosi. Xomme e xanwa ka
 xoba molato o a dumelwa xo bexwa
 Letsitši la xo sekisa molato xe ole
~~mo~~ mosate xoba xo ramotwana
 le bexwa ke kxosi xoba mokwomana
 ka kwano le lekwolla. Xe lekwolla
 le lexole le amoxela taba mme le
 amoxela taba ka xo nyatsi
 kahlolo ya lekwolla le lekwome

659

K34/33

19

le nyane xone xa e kwale. Xe
 ka-klolo ya lekhotta le lenyane
 e kwala ke xona lekhotta le kholo
 le ha phetla molato ka kxopolo
 ya lekhotta le lenyane. Xe
 molato o fetetsi lekhotteng le xob
 o swanetsi so laodisiwa kamoka
 ke ba khotta la molato xoba la
 mokomana so kxosi. Molato
 wa kxasane le Maphalle elxo
 molato wa kxomo. Kxasane oke
 a hwetsa dikxomo tsä Maphalle
 di ja mabele a xaxwe. Xomme
 kxasane ka xo se tsebe mongwa
 dikxomo a isa dikxomo tsä
 Maphalle ka "matseng waxawe
 Xomme xe a duti a xapa
 dikxomo a luma kxomo ye ngwe
 e sa sepele ka xo e kella. Ka
 moso wa tsati le a hwetsa
 kxomo yela e hwile ka sateng
 laxaxwe.

659

K34/33

20

Xe Maphalle a nyaka ditxomo
 a hwetša txomo e hwile ~~seha~~
 šutšeng la Khasane. Maphalle a
 tsia txomo a e isa xae xaxwe. Ka
 moraxo a romela motho xoe
 Khasane a tsebe mlato wa txomo
 xe o swanetše ho lefswa ka txomo
 tshe pedi ka xe txomo e hweditšwe
 ena le namane ka Teng. Ke
 kona taba ya Tsena letšolleng la
 meloko. Khasane a dumela ho
 lefa txomo xe a ka vvala nama
 ya yona xoe u je xae. Moloko
 wa Maphalle ware o ha tsoma
 txomo tshe thano ka xe ho zupa xoba
 txomo e balitwe ke Khasane xe
 a xapa ditxomo mase mašemong
 Khasane a bula xoba o bone
 txomo ele byalo. Lomme a ka
 seke a lefa txomo ka txomo
 tshe pedi xodimo xa thsenyo ya
 mabele a xaxwe.

659

KXI

K34/33

21

Maphalle a isa molato lekhottong
la kxosi. Lekhotla la kxosi la
ahlolala kxasane kxomo e ~~namane~~
mémêro, ke xote e sapako xote
e malapa le vo tswala ka xoba
o bolale kxomo tse pedi.

Kxasane a nthisa kxomoxadi e
sa supixo ko ~~emara~~ emara.
Maphalle a xana ko tšea kxomo
xomme a bolela xoba o tšoma
chelete ye a rekilexo kxomo
ka yona elexo £8-10. Ka ko veale
ebe e se theko ya kxomo mme
ele theko ya kxomo le namane
ye e hweditšesese ka teng ka
ya yona. Ke xina kxasane a
dumela tef ya kxomo ka
£8-10 pele ka lekhotta la kxosi
Mangagahlaa maphelle puda
tse pedi le kxoco. Kxasane a
nthisa putšane tse pedi fela.
Ke xona molato wa fela fao.

659

K34/33

22

Ditaba mo khotleng la mokxōmana
 Xoba la mosate di sefela byalo ka
 makhotlaneng a manyane

Komme ka xona kharoano mo le
 tšeneng xa melato mo khotleng la
 kxosi xoba mokxōmana. Kxosi
 oa lekhotteng ka nzi. Komme ka
 hlolome ke e se ke a lwala. Mo
 thisekong eba molhaetsē byalo ka
 banna kamoka pele ke a seso xo
 fwiwa ditaba. Kxosi aka botsisa
 dipotsiso' ka nzi' mo dihlatseng.
 Kahlō e hlaxiswa ke banna mo
 xo ena. Ka xona molhotlome di' ke
 e se kxosi' yo a bonaxo xose taba
 e phethexile. Komme o a putswa
 ka boitupisi' bya xadwe. O putswa
 ke busekisišane kamoka. Mo xo
 swametseso xo dirwa ka maatla
 xo tla bona lekhotta le kxosi'.

Xe molho a xana taets ya lekhotta
 a ka lefisiwa xoba xo solwa.

659

R34/33²³

Xe lekhotla le ahlola xose
 motho a itlwe xotha tsetha lekhotla
 moti. Xe motho a ahlolwa
 xo bolawa lekhotla le tsetha
 yo eleng wa leloko la tsoi
 ka tsetso ya tsoi xose ebe
 mang. Komme xape motho yo
 byalo o tla laelwa ka ditaola
 pele a seso xo tsea sebolai.
 Komme ses e tala lerumoxoba
 selipi le xe ele molamu.

End. 5.659

Ka Matlaetxomo

g.P.M. Malatzi